

OBIASNIENIE SPRAW KURLANDZKICH

Ar. 46, 797

BIBLIOTH.
ACADEM.
DORPAT.

Tak się Nayiaśnieyszey Rzeczypospolitey Polskiej, interessować podobało do Spraw Kurlandzkich, że chociaż o naynieszczęśliwszym terażnieyszym Ich Stanie, Sąd Jego Królewskiej Mości *Relationum propriarum* roztrząśnienie wziął przedsię, iż y na Seymiki przed Seymowe, wiadomość onych iest przesłana. Poznać raczy też Nayiaśnieysza Rzeczpospolita iak mało Prawa nowego, przez Konstytucyą Roku 1764 o utrzymaniu *Pastorum*, Praw fundamentalnych, Przywileiów, y Prerogatyw, Urodzoney Szlachty Xięstwa Kurlandzkiego stanowiącego, baczności było od Jaśnie Wielmożnego E. J. de Biron, którego Nayiaśnieysza Rzeczpospolita, też samą Konstytucyą za Xiążęcia Kurlandzkiego postanowiła. Równie obaczy, Urodzoną Szlachtę Kurlandzką do tego przymuszoną, że J. W. Xcia E. J. de Biron, według

Ext. A

YOD Anatomikog

dług pomienionej Konstytucyi Roku 1764 do Sądow Jego Królewskiej Mci *Relationum propriarum* o wzruszenie Praw, y Przywilejow swoich zapozwała.

Na uniknienie, przeciwko sobie prawnie intentowanej Sprawy, J. W. Xiążę E. J. de Biron, ani szkod nadgrodzić, ani wyzutyh Szlachtę z Possejy Dobr, y Urzędow przywrocić, ani naruszoną wolność ocalić stara się, ale exkuzowanym być się rozumie, iakoby go do wykonania tego wyzucia, ni by potrzeba przyciskała.

To zaś przywodenie iak iest dalekie od prawdy? następujące krótkie objaśnienie.

Proźnoby było ponawiać, iako tenże Jaśnie Wielm: Xżę po długim sekwestrze swoim uwolniony, wszedł do Kurlandyi d. 22. Stycznia Roku 1763. y tam Rządy y wszystkie dochody Xiążęce, władzę swoją prywatną, y gwałtownym sposobem objął. Konstytucya zaś Seymu *Convocationis* Roku 1764 opiewa, że J. W. Xżę de Biron, Roku 1739 nie w własney Osobie, ale przeciwko wyraźnemu Prawu Konstytucyi 1683 przez Plenipotentą przysięgę wierności *Supremo & Directo Domino* wykonał; Zkąd pokazuje się że Jego pierwsza Inwestytura była nieprawna, ani Mu też przeto od Obywatelow Kurlandzkich na ow czas oddane było homagium, ani wprzod, iako przez ostatnią Konstytucyą 1764 za prawego Xiążęcia Kurlandzkiego był deklarowany; y dla tego niemający Prawa zupełnego, poki przez wspomnioną Konstytucyą 1764 za Xiążęcia Kurlandzkiego deklarowany nie był, niegodziło Mu się własną gwałtowną Władzą Xięstwa tego Possejy przywłaszczać, ani Zgromadzenia Prowincyałnego (iako uczynił) wowym Roku 1763 nakazywać, na którym Jemu tylko (przyiająca część Szlachty, przytomna była, y homagium oświadczyła. Wielu zaś inney Szlachty dobrze osiadley, według wyraźnych Roskazow Królewskich, y na-

pomnie-

pomnienia Jchmościow Senatorow od J.K.Mci do Kurlandyi delegowanych, od takowego Zgromadzenia wstrzymali się. Ażeby iednak J. W. Xiążę wszystkę Szlachtę do posłuszeństwa y oddania sobie homagium przymusił, gwałtownych zażywał sposobow, iako się to niżej pokaże.

Nalegał Xiążę na Ur: ab Howen Landhoffmeistera Naywyższego Konfyliarza, y na UU: Starostow, Kurlandzkich ażeby zaraz deklarowali się pod Imieniem Jego Sądy odprawiać. Ci Urzędnicy znający się Przysięgą wierności y posłuszeństwa *Supremo & Directo Domino* obowiązani, a dla zaśzłych Roskazow Królewskich, y Jchmościow Senatorow na ow czas w Mitawie przytomnych, tudzież dla *Resultatum Senatūs Consilii*, d. 7. Marcategoż Roku 1763 nie mogli się ieszcze do Xiążęcey Woli stosować, dla czego o krótkie przedłużenie, tylko do następującego w Królestwie Seymu extraordinarynego przez wspomniane *Senatūs Consilium* naznaczonego, upraszali. Takowego przedłużenia Xiążę nie tylko im nie pozwolił, ale owszem z częstką przywiązaną do siebie Szlachty *in Laudo putativo*, d. 19 Lipca tegoż Roku 1763 oczywiście przeciwko Słowi 7. *Formula Regiminis* postanowił: że ieżeli przeczeczeni Urzędnicy w Xięstwie nieprzytomni, w czasie ośmiu tygodni, a przytomni w Czterech, do Jego woli stosować się nie zechcą, Ich Urzędy innym odda. Jakoż po wyszłym tym czasie, to *Conclusum illegale* dopełnił, gdy Ur: Oberburgrabiego ab Offenberga, iako Landhoffmeistera y nowych Starostow ze wszystkimi onych dochodami postanowił, a prawych Urzędnikow, niepozwanych, niewysłuchanych, y żadnym Sądem nieprzekonanych z tychże Urzędow publicznych wyzuł.

Jest warowano *in Formula Regiminis* Spho 27. która wiekuistego powinna być waloru, że przeciwko niey, na publicz-

nych Zgromadzeniach nie stanowić nie należy; Aże wspomniane *Conclusum in Laudo illegali*, o wyzutey bez Sądu Szlachcie, jest wyraźnie *contra Formulam Regiminis*, więc według samego Prawa jest nieważne, y nikczemne.

W tymże nieprawnym *Laudum* y iego *Conclusum*, przeciwko iawney prawdzie zadano wyzutym Urzędnikom, iakoby Sądy odprawiać omieszkiwali, który zarzut iako się z prawdą nie zgadza, tak *contrarium* dowiedziono y dostatecznie wyprobowano bydź może.

Sądy Naywyższe Nadworne Kurlandzkie *secundum Formulam Regiminis*, co Rok dwa razy sędzić się powinny, to jest około Święta Trzech Królów, y SS. Troycy, ale te wprzody z Ambon w Kościołach, y przez Edykta tym końcem drukowane, a na mieyscach publicznych przybite, ogłoszone bydź powinny. Jeżeli tedy J. W. Xiążę E. J. de Biron, za przyściem swoim do Kurlandyi, dowierzał sobie na ow czas, niżeli przez Konstytucye Koronne 1764 za Xcia Kurlandzkiego deklarowany był, prawną mieć do tego Xięstwa Jurisdikcyą? powinien był koniecznie te Sądy Nadworne po Święcie SS. Troycy w owymże Roku przypadać mające, sposobem wyżey rzeczonym publikować; Ale że Sądy przerzeczone ani publikowane były, ani dla tego sędzić się mogły, [co jest iawnno] iednakże J. W. Xiążę Ur:Landhoffmeistera ab Howen tegoż Roku 1763 iakoby na tych Sądach agitujących się nie był przytomny, nie zapozwanego, y żadnym Sądem nieprzekonanego, z Urzędu publicznego zrzucił.

Gdy się odprawiają w Kurlandyi Sądy Nadworne, niższe po Starostwach sędzić się nie mogą, dla niedostarczających Patronów, którzy w Sądach Nadwornych stawiają, y dla tego po Starostwach co Rok, raz tylko, rzadko kiedy dwa razy ledwie sędzić się mogą, lub iaka liczba spraw potrzeba wyciąga. Przed przyściem Xięcia E. J. de Biron,

dnia

dnia 22. Stycznia Roku 1763 do Kurlandyi, wszyscy Starostowie potym wyzuci, Sądy swoje odprawiali, y powinni by byli w Jesiennym czasie Roku 1763 znówu sędzić, ale już na ow czas, to jest d. 19 Lipca tegoż Roku, owe bezprawne *Conclusum*, o wyzuciu Szlachty z Urzędów publicznych, przez Xiążęcia dopełnione było.

Oddalenie od Urzędów publicznych, sprawuie zelżywość Honoru, a w sprawach tyczących się Honoru, Appellacya do J. K. Mci, Urodzoney Szlachcie przynależy. Ponieważ tedy J. W. Xiążę przerzeczoną Szlachtę bez Sądu z Urzędów publicznych wyzuł, onyn że wszelki sposob założenia Appellacyi do J. K. Mci odiął, więc oczywista, że takim postępkiem, zgwałcone są Prawa *Supremi & Directi Domini*.

Wszakże wiadomo, że J. W. niegdy Wilhelm Kurlandyi Xiążę, który z zacney y dawney Familii Kettlerowskiej pochodzący, dla odmowionej Szlachcie do J. K. Mci Appellacyi, y innych przyczyn, przez Dekret Sądów J. K. Mci *Relationum proprietarum* Roku 1616 à *Feudo* odpadł.

Jaśnie W. Xiążę tegoż Roku 1763 wielu Szlachtę Dobra Stołowe za Kontraktami *bona fide & iusto titulo* do pewnych lat trzynaiącą przed wyściem czasu w Kontraktach opisanego, y bez obwieszczenia onych, z wielką szkodą z takowej wyzuł Possessyi, przyciskając Ich do oddania dawnych, a przyięcia nowych pod Jego Imieniem Kontraktów. Ze zaś na ow czas, niegdy Nayjaśnieyszy Król August III. J. W. E. J. de Biron, za prawego Xiążęcia Kurlandyi nieuznawał, y dla tego wielka była wątpliwość, czyli Tenże Xiążę przy Possessyi Xięstwa Kurlandzkiego, którą własną mocą y gwałtownym sposobem obiał, moglby bydź zachowany, dla czego Taż Szlachta dawne Kontrakty oddawać, a

nowe przyjmować, wzbraniała się, iednakże Arędę na Terminie według Kontraktow swoich wypłaconą, drugi raz pła-
cić, y wszystkie kondycye Kontraktowe wypełnić, na osta-
tek przez przyślanych Kommissarzow Xiążących na ode-
branie Dobr, y wyzucia z Possessyi, przymuszeni byli. Nie-
mogąc tedy władzy Xżęcey oprzeć się iednakowoż [ponie-
waż niektórzy w Dobrach tych Zboża, Bydła, y innych wła-
snych rzeczy z wielką szkodą swoją postradali] *tam in verbo*
quàm & factò, to oświadczyli, że z tych Dobr Possessyi nie-
obwieszczeni, wygnani, y wyzuci, zostali. Co się dowodzi
y Manifestem, więcej od 60 Szlachty dobrze osiadłej,
przed Aktami Publicznemi w Mitawie d. 5 Stycznia R. 1764
uczynionym.

Wszystkie tedy wyżej wyrażone a przez J. W. Xcia
E. J. de Biron popełnione spolia, iawne są, *contra Pacta sub-*
jectionis, Privilegium Nobilitatis, Formulam Regiminis, & Deci-
siones Commissoriales, które Prawa, takowe gwałty y wyzucia
„ popełniać, ; „ *Ducibus sub amissione Feudi, Consiliarijs Su-*
„ *premis, sub Confiscatione Bonorum, alijsq; gravissimis pœnis, &*
„ *reliquis Personis, sub pœna infamiae & Colli* ; zakazuia.

J. W. Xżę E. J. de Biron, iest ; *Primus acquirens Feudi* ;
dla czego nadewszystko powinien był *Supremo & Directo Do-*
mino Przyśięgę wierności, w Osobie swoiey, nie przez Pleni-
potenta wykonać; Ale już o tym wyżej dostatecznie wyra-
ziło się, że przeciwko publicznemu Prawu Konstytucyi Ro-
ku 1683 też Przyśięgę wierności Roku 1739 nie w własney O-
sobie, ale przez Plenipotenta wykonał.

Zaś *in Decisionibus Commissoriilibus Anni 1717* wyraźnemi
„ słowy ustanowiono; ; „ *quod in eo casu, quando Princeps Ju-*
„ *ramentum fidelitatis, in propria Persona sua nondum præstiterit,*
„ *Generosa Nobilitas Curlandiae ab omni obedientia Principibus in-*
„ *vestitis præstari solita, absoluta sit.* ;

Tym

Tym bardziey tedy, tenże J. W. Xżę od wszelkich gwał-
tow, y wyzucia przeciwko wyraźney woli, *Supremi & Dire-*
cti Domini popełnionych, wstrzymać się był powinien, im bar-
dziey na ow czas, y niżeli przez Konstytucyą R. 1764 za
Xiążęcia Kurlandzkiego deklarowany był, z pierwszej nie
prawney Inwestytury Feudalney przez Plenipotenta R. 1739
otrzymaney, Prawo nieprzyzwoite, y zgola niedoskonałe
do Xięstwa Kurlandyi miał, y na tedy rzecz bezskuteczna
zostawała, ani też *Possessio Feudalis Curlandiae*, już więcej nie
wakowała.

Na obronę y wymowkę popełnionego wyzucia, z stro-
ny Xiążęcey niby założoną czynią, iakoby z potrzeby do te-
go wyzucia przymuszony był. Gdy zaś J. W. Xżę wszela-
ką Possessyą Xięstwa, y wszystkie Jego dochody, za przy-
byciem swoim do Kurlandyi zaraz opanował, którego mocy
oprzeć się nikt nie mógł. Gdy Szlachta Urzędy publiczne
mająca która tylko do niejakiego czasu sobie o Dylacyą u-
praszała y nikomu z nich bez krzywdy zadawano byż nie
mogło, iakoby Sądy odbywać omieszkiwała; Y gdy Szlachta
Dobra Stołowe za Kontraktami *bona fide & iusto titulo* dzier-
żąca, która według tychże Kontraktow Arędę już raz wy-
płaconą, drugi raz płaciła, y inne kondycye Kontraktowe
wypełniła, dosyć iawnie wyprobowano iest, że zgola żadney
potrzeby nie było, dla której J. W. Xżę przymuszony był,
przeciwko Prawom gruntownym, y Przywileiom Szlachty
Kurlandzkiej, owszem przeciwko wszelkiej sprawiedliwo-
ści, y słuszności, tak wielorakie wyzucia popełniać, y Sza-
lachcie ogolocoNEY znaczne czynić szkody.

Już się wyżej namieniło, z iakiey przyczyny Tenże
J. W. Xżę po przybyciu swoim do Kurlandyi, tamże Zgro-
madzenia Prowincyalne nakazywał, y że wiele Szlachty na
tychże

tychże Zgromadzeniach, z słusznych przyczyn nie było. Kiedy zaś J. W. E. J. de Biron przez Konstytucyę Roku 1764 za Xcia Kurlandzkiego deklarowany był, Inwestyturę Feudalną otrzymał, y *Mandatum obedientiae* J. K. Mci w Kurlandyi publikowane było, zaraz wszystka przerzeczona Szlachta dobrze osiadła, nie tylko na Zgromadzeniach Powiatowych stawiała się, ale owszem na Prowincyalne od J. W. Xcia nakazane, a do dnia 5 Marca R. 1765 odłożone, swoich Deputatów wysłała; Którzy dnia 20. Marca tegoż Roku, *Gravamina* Urodzoney Szlachty, *ex Conventu publico* J. W. Xciu przestali. W tych Grawaminach, procz innych uciążliwości, przeciwko Prawom y Przywilejom Kurlandzkim poczynionych, znajdowały się między nimi y popełnione wyzucia Szlachty. J. W. Xzę podług sprawiedliwości y słuszności, powinien był konieczniesznie znieść takowe *Gravamina*, publiczne bezpieczeństwo zgwałcone, y wolność naruszoną ocalić, wyzuty, z Possejy Dobry Urzędow przywrocić, y szkody im poczynione, nadgrodzić. Ale od tych rzeczy dalekim pokazał się, y nie tylko że żadney na to nie dał odpowiedzi, owszem z Urodz: Stanem Rycerskim na tymże Zgromadzeniu publicznym, od dalszego traktowania rzeczy oddzielił się, a swoje mniemane niby krzywdy, przed Tronem J. K. M. rezerwował.

Z tych gwałtownych przyczyn Uro: Stan Rycerski przymuszony był J. W. Xcia, *secundum Formulam Regiminis* do Sądow J. K. Mci *Relationum propriarum* zapozwać. Wzajemnie y J. W. Xzę, Ur: Szlachtę do Tychże Sądow, o wymyślone swoje, żadnego fundamentu niemające, mniemane iakoby krzywdy pozwał. Te sprawy już na dwóch Kadencyach Sądowych, były rozważane y *ob spem Compositionis inter Partes* do przyszley Kadencyi limitowane. A że J. W. Xzę E. J. de Biron, o takowe *Spolia*, y inne uciążliwości Szlachcie poczynione, *criminallyter*

naliter zapozwany jest; Według zaś §. 7. *Formulæ Regiminis*: *Spolia sunt Crimina publica*; przeto Szlachta Kurlandzka, iako znieważona y uciemieżona, żadney zgody Xiążęciu proponować niemoże; o Jego też naklonieniu się do zgody ieszcze niestychać.

Dla długości już niemożna wyrazić wielorakich sposobow, któremi J. W. Xzę Szlachtę Kurlandzką zgola przyciska, y do ubóstwa y opuszczenia Ojczyzny przymuszać zamysła.

Miedzy Nayiaśnieyszą Rzecząpospolitą Polską, a Xięstwem Kurlandzkim, tak mocny jest związek [iako się o tym w różnych Konstytucyach czyta] że te Xięstwo à *Corpore Republicæ* nigdy rozłączone, ani oddzielone być nie może. Ma sobie Ur. Szlachta Kurlandzka, światobliwie obwarowany Konstytucyami Przywilej powszechny, z Ur: Szlachtą Polską, Litewską, y Pruską. ; „ *quod nemo Nobilium, nisi Jure victus, nec bonis, nec Possessionibus, nec libertate, nec vitâ, privari possit; & quod spoliati ante omnia restituendi sunt.*

Ztąd Szlachta Kurlandzka, gruntowną wspartą nadzieją że J. K. Mość z Senatorami Koronnemi, y W. X. Litt: na przyszłych Sądach *Relationum*, przez Dekret sprawiedliwy według Prawa Kurlandzkiego przerzezone *Gravamina* znieść, Szlachtę wyzutą zupełnie przywrocić, J. W. Xcia E. J. de Biron, za popełnione wyzucia, y inne uciążliwości, *in Panas Legum*, y do nadgrodzenia wszystkich szkod, y nakładow prawnych skazać, oraz Szlachtę Kurlandzką przy Prawach, Przywilejach, Prerogatywach, y wolnościach, zachować łaskawie raczy.

Ze tedy interessa Kurlandzkie do wiadomości Stanu Rycerskiego Nayiaśnieyszey Rzeczypospolitey y na Seymiki przed Seymowe, Wojewodztw, Ziem, y Powiatow, są prze-

prześlane, o których także na blisko następującym Seymie Walnym, ma być traktowanie, dla tego Imieniem Szlachty Kurlandzkiej, która teraz w największych zostaje opresyach, iak naysilniejszy do Urodzoney Szlachty Polskiej, Litewskiej y Pruskiej, ile współ-Braći, zanoszą prośbę, ażeby łaskawie y dobrotliwie polecić raczyli, Jasnemu Wielmożnym y Urodzonym Posłom swoim, którzyby na przyszłym Seymie Generalnym, o uwolnienie Szlachty Kurlandzkiej z teraźniejszy ucisków, o zachowanie y ubezpieczenie Praw, y Przywilejów Teyże Szlachty, vota swoje, y Rady przykładali, y stołowali, nie zaś na szkodę ich, y bezprawie, niedopuszczali; a na ostatek sprawę między Xiążęciem y Szlachtą Kurlandzką w Sądach J. K. Mci *Relationum propriarum* zawieszoną, iak najlepiej sobie zaleconą mieli.

DEKLARACYA

*Urodzoney Szlachty Kurlandzkiej, przeciwko fałszywym
zarzutom Oneyże zadany.*

AZeby Urodzoney Szlachcie podobieństwa nie były przy-
czytane iako strona przeciwna w swoim opisanu Sprawy wymyśliła, do teyże Sprawy wdawania się, y prosekucyi oney *in puncto spolia* unikania; dla tego Imieniem Urodzoney Szlachty oświadcza się, y iawnie pokazuje, że Teyże Urodzoney Szlachty *in prosecutione* Sprawy Swoiey, nie infsza jest intencya, tylko otrzymania przez Sprawiedliwość, y Łaskawość J. K. Mci przywrocenia y utrzymania Praw, Przywilejów Swoich y Wolności, Przodków ich krwią nabitey,

Sobie Xiążęcia obierał.

gwałtami, ani ogołoceniem, ani uciążliwościami, jednana być może. Doświadcza tego tym czasem Urodzona Szlachta, że inwestyowanemu Xiążęciu posłuszną być powinna, ale nie inaczej, iako bez naruszenia Praw, Przywilejów, na których utrzymanie, o Sprawiedliwość, y Łaskawość J. K. Mci supplikować iak nayspokorniej nie przestanie.

Gdy Urodzony Stan Rycerski przywrocenia wyzuty ch szuka, nie tym umysłem czyni to, ażeby niewolą ściągał, ale że w tym przywroceniu Wolności, bezpieczeństwo zostaje, owszem wolności fundament jest, że nikt, tylko Prawem przekonany, ani z życia ani z Dobry, ani z Urzędów, ani Wolności, ogołocony być może. W tey Szlachta Kurlandzka Urodzeni, w tey ustanowieni są, y w tey umierać pragną.

Dla tego Urodzona Szlachta, która już w takim jest uciążeniu, w jakim przedtym nigdy nie była, nie infszego zamysła, y za koniec ma, iako żeby pod Naysmocniejszy O-
broną

Auf der überklebten Zieles Hand
 links in der Lücke: vmspl.
o Warszawie ssxtop ab Hower
 Dnia 22 etc

ssytop ad Hower Minister

Land
Koffmeister y Koncil etc

Otto Christoph v. d. Hoven, Ränsländisches Land-
fessmaister, im J. 1765 Insignien von den goldnenen Hof-
adeln dem Titul eines Ratsrathes kaiserl. k. k. Hof-
raths in der Erblande in Wien.

Onia 28 Lipca

1766.

hoffmeister, y Konfilarz Naywyższy.

Urodzonego Stanu Rycerskiego Xięstwa

Kurlandei y Semigallii Plenipotent

Delegomany.